Sudargas (Burgaičiai) hill fort site

The excavations, begun in 2006, were continued at the Sudargas (Burgaičiai) hill fort site in 2007. Another 2 profiles were made of the hill fort's defensive fortifications: a bank and ditches (Fig. 1), and a disturbed (ploughed up) bank site was excavated. A small number of finds were discovered during the excavation: hand built pottery (with smooth, rough, and grainy surfaces), metal smelting waste, clay daub, and animal bones. Because it is impossible on the basis of the pottery to distinguish the settlement stages or the reconstruction periods of the defensive fortifications, it is necessary to date the hill fort site to a broad period, i.e. the 1st millennium.

Egidijus Šatavičius

Kirdeikiškės senovės gyvenvietė

Kirdeikiškės senovės gyvenvietė (Švenčionių r., Sarių sen.) yra Žeimenos senslėnyje, apie 640 m į PR nuo žvyrkelio Švenčionėliai–Sariai ir keliuko į Kirdeikiškės kaimą sankryžos, apie 600 m į PR nuo iš Sudotos ežero ištekančio Miežio upelio ištakų, Sudotos ežero PV pakrantėje ir Kirdeikiškės kaimo ŠV dalyje. Gyvenvietei įkurti pasirinkta iki 6–7 m aukščio iškylanti žvyringa, stati ir mažai kauburiuota Sudotos ežero viršutinė terasa, suformuota dar paskutiniojo ledynmečio laikais tyvuliavusių prieledyninių marių. Išilgai ežero pakrantės tęsiasi iki 0,5–1 m aukščio ir apie 20 m pločio pakilimas – ežero potvynių metu supiltas priekrantinis volas. Gyvenvietės teritorijos paviršius bemaž lygus, su nežymiais nuo arimo likusiais pakilimais ir įlinkimais.

Už kelių šimtų metrų PR kryptimi yra nutolę Kirdeikiškių pilkapynai I ir II. Dar keli pilkapynai (Sudotos, Paduobės–Šaltaliūnės) ir senovės gyvenvietės (Sudotos I–V) bei Sudotos dvarvietė yra lokalizuoti į Š–ŠV.

Pasak vietos gyventojų, senovės gyvenvietės teritorijoje ir bemaž visoje ežero PV pakrantėje dar XX a. pradžioje būta sodybviečių, kurios vėliau pamažu apleistos, o po II Pasaulinio karo ir nugriautos čia įrengiant dirbamus kolūkio laukus. Taigi gyvenvietės kultūrinį sluoksnį bei radinius stipriai sužalojo ilgametis arimas. Apie 1991–1992 m. senovės gyvenvietės ir aplinkinė teritorija buvo giliai suarta sodinant pušyną. Nors gyvenvietės teritorija įeina į Žeimenos kairiojo kranto pilkapynų ir akmens amžiaus gyvenviečių apsaugos zoną, tai nesutrukdė pradėti visišką Sudotos ežero PV pakrantės urbanizaciją. Nuo 2000 m. visa gyvenvietės teritorija suskirstyta į atskirus smulkius sklypus ir privatizuota, dažnai neįrašant jokių paminklosauginių reikalavimų. Sudotos ežero PV pakrantėje pradėjo dygti sodybos. Panašus likimas laukia ir pačios senovės gyvenvietės teritorijos.

Senovės gyvenvietės liekanas autorius lokalizavo 2006 m. vasarą žvalgydamas vieno privačių žemės sklypų teritoriją. Tuokart nustatyta maždaug 25x40 m dydžio gyvenvietės teritorija bei pažymėta, kad pavienių radinių aptikama ir aplinkinėje teritorijoje. 2006 m. spalio–lapkričio mėnesiais autorius vykdė šios naujai surastos Kirdeikiškių senovės gyvenvietės archeologinius žvalgomuosius tyrimus, kurių pagrindinis tikslas buvo nustatyti senovės gyvenvietės teritoriją. Pačioje Kirdeikiškių senovės gyvenvietėje ir į R bei PR nuo jos esančioje teritorijoje buvo ištirti 23 įvairaus dydžio šurfai, kurių bendra apimtis – apie 30 m^2 (žr. *ATL 2006 metais*, V., 2007,

p. 473–475). Taip pat patikslinta senovės gyvenvietės teritorija: ji praplėsta ŠV kryptimi iki 70x40 m dydžio.

2007 m. archeologiniai tyrimai buvo tęsiami siekiant ištirti senovės gyvenvietės teritorijos dalį, patenkančią po projektuojamos sodybos pastatais. Taigi senovės gyvenvietės ŠV (privataus žemės sklypo – PV) dalyje, derinantis prie būsimų pastatų kontūro, buvo ištirtos 3 perkasos, iš viso apie 300 m^2 dydžio plotas.

Tyrimų metu nukasus viršutinį perartą 20–50 cm storio pilko žvyro sluoksnį, atsidengė gelsvai rudas žvyras (vietomis rupus smėlis) – įžemis. Taigi ištirtame plote jokio išlikusio kultūrinio sluoksnio nerasta. Jis visiškai sunaikintas ilgalaikio arimo metu. Tačiau perkasų įžemyje (gelsvai rudas žvyras) atidengta kelios dešimtys įvairių dėmių-duobių. Dauguma jų yra gamtinės kilmės (medžių vietos) ir nesietinos su senuoju apgyvendinimo etapu. Beveik centrinėje ištirto ploto dalyje atidengta ir viena stambi, apie 3 m skersmens ir beveik apskritimo formos dėmė, kurios kontūrą sudarė 20–40 cm storio rausvo perdegusio smėlio ir įanglinto grunto žiedo formos juosta su 50 cm pločio pertrūkiu PV dalyje. Dėmės centrinėje dalyje buvo judintas pilkšvas-balkšvas smėlis. Jos paskirtis nėra aiški, nors tai galėjo būti ir nedidelio apskritimo plano pastato liekanos. Kadangi dėmėje jokių radinių neaptikta, jos chronologija irgi lieka neaiški.

Iš viso archeologinių tyrimų metu surasta keliasdešimt labai smulkių titnago radinių. Tai, matyt, nulėmė titnago žaliavos stygius. Be to, daugelis radinių aplaužyti ilgalaikio arimo metu. Dėl šių priežasčių titnago radinius tipologiškai identifikuoti yra sunku. Keletas titnago radinių yra pabuvoję ugnyje. Kadangi šioje tirtoje perkasoje gyvenvietės kultūrinis sluoksnis

1 pav. Kirdeikiškės senovės gyvenvietėje surastos ankstyvos grublėtosios keramikos indų šukės.
E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 1. Sherds of early ceramic vessels with rough surfaces that were found at the Kirdeikiškė old. settlement

buvo sunaikintas ilgalaikio arimo, visi radiniai slūgsojo viršutiniame ariamame pilko žvyro (dirvožemio) sluoksnyje. Kituose sluoksniuose titnago radinių neaptikta.

Titnago radiniai yra pagaminti iš gana geros kokybės pilkos spalvos bet įvairių atspalvių atvežtinio titnago. Keli titnago radiniai yra pasidengę plona melsva patina. Didžiąją titnaginio inventoriaus dalį sudarė nuoskalos ir atplaišos, kurios dažniausiai itin smulkios, tuo tarpu skelčių ir jų dalių rasta tik keletas. Skaldytinių nerasta, teaptikti tik keli stipriai apskaldyti rieduliukai. Dirbinių surasta tik keletas: tai galinis gremžtukas ir keli neidentifikuotų dirbinių fragmentai. Manoma, kad didžioji dalis titnaginių radinių datuotini mezolito ir neolito pradžios laikotarpiais, priskiriami Kundos bei Narvos kultūroms. Tačiau galima rasti ir neolito pabaigai – bronzos amžiaus pradžiai būdingų bruožų. Tad kol kas tikslesnė šių radinių chronologija ir kultūrinė priklausomybė dėl mažo ištirtumo nėra aiški.

Tyrimų metu rasta beveik 200 puodų šukių. Dauguma jų labai smulkios, ne didesnės kaip 1–3 cm^2 dydžio. Jų molio masė liesinta smulkiai ir rupiai grūstu akmeniu. Visos šukės surastos perartame dirvožemio sluoksnyje. Šukes galima suskirstyti į 2 grupes.

Pirmajai priskirtinos lipdytinių indų šukės, kurios sudaro apie 1/3 viso kiekio. Jos ypač prastai išlikusios, dažnai neturi nei išorinio, nei vidinio paviršiaus. Kai kurių šukių išorinis paviršius lygus, smulkiai grublėtas ar net brūkšniuotas (1 pav.). Rasta tik viena indo pakraštėlio šukė (I formos), kuri tikriausiai skirtina puodynei. Šios šukės preliminariai datuotinos I–VI a.

Antrajai grupei priskirtinos apžiestų–žiestų indų šukės, sudariusios apie 2/3 viso jų kiekio. Kai kurios šukės dengtos ruda glazūra. Rasta keletas pakraštėlių (S formos) ir dugnelių šukių. Šios grupės šukės datuotinos XIV–XIX a. ir priskirtinos vėlyvos kaimavietės liekanoms.

Taip pat ariamame sluoksnyje aptikta ir keletas smulkių fosilijų: suakmenėjusio medžio smulkių gabaliukų. Gyvenvietės archeologinius tyrimus numatoma tęsti ir kitais metais.

Kirdeikiškė old settlement

In 2007 an excavation was conducted at the Kirdeikiškė old settlement (Švenčionys district). 3 trenches (a total area of 300 m^2) were excavated in the NW part of the settlement. During the investigation it was established that the settlement's cultural layer had been destroyed by ploughing over many years. Tens of stains of various sizes and forms, one of which was about 3 m in diameter, were uncovered in the sterile soil. This could be connected with the remains of a building that once stood here. Flint finds dating to the Mesolithic – early Neolithic period as well as sherds of hand built vessels (with rough and stroked surfaces) (Fig. 1) and thrown – part thrown vessels, which date to the 1st–6th centuries and the 14th–19th centuries respectively, were discovered during the excavation.

Linas Tamulynas

Senovės gyvenviečių Jogučių (Spirkių) kapinyno aplinkoje tyrimai

2007 m. atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai Stančių kaime – dalyje Jogučių (Spirkių) kapinyno vizualinės apsaugos zonos, užimančios apie 150 ha teritoriją. Pagal Klaipėdos rajono savivaldybės bendrąjį planą, šioje teritorijoje numatyta mažaaukščių gyvenamųjų pastatų statyba. Zonos V dalyje, ant Danės upės dešiniojo kranto terasos krašto yra Jogučių (Spirkių) kapinynas, apie 600 m į ŠR nuo kapinyno, taip pat ant Danės upės dešiniojo kranto terasos krašto buvo piliakalnis, vadintas Kukūdra, sunaikintas XIX a. Apie 800 m į PR nuo Jogučių (Spirkių) kapinyno, Danės dešiniame krante yra Laukžemių (Paupulių) kapinynas, apie 1,5 km į PR – Eketės piliakalnis, apie 2 km į V – Rušpelkių (Kopūstų) kapinyno spėjama vieta, apie 2,4 km į PV – Kalotės (Kalnuvėnų) kapinynas (1 pav.). Sprendžiant pagal tokią didelę archeologijos paveldo objektų koncentraciją, Jogučių (Spirkių) kapinyno aplinka (bent jau į R, PR PV, V puses) I tūkst. turėjusi būti gana tankiai apgyvendinta, todėl 2007 m. vienas tyrimų tikslų buvo proistorinių gyvenviečių paieškos.

2007 m. tyrimai vykdyti penkiuose sklypuose, įeinančiuose į Jogučių (Spirkių) kapi-